

Anna Maria Boreel (1738-1781)

Door A. van Oosterom

In ons land roept de naam Pymont tevens herinneringen op aan Koningin Emma (1858-1934) voluit geheten; Adelheid Emma Wilhelmina Theresia, Prinses van Waldeck en Pymont. Zij was het die in 1879 de vrouw werd van Koning Willem III (1817-1890). Haar moeder was een Prinses van Nassau. Haar geboortjaar, nu 150 jaar geleden, werd ook te Pymont en op slot Arolsen met tentoonstellingen herdacht.

Prinses Emma van Waldeck-Pymont kort voor haar huwelijk.

Inleiding

HET WAS IN JULI 2005 dat het Toneelgezelschap Beeckestijn op deze Velsense buitenplaats het openluchtspel “Een liefde in Kennemerland” speelde, naar het gelijknamige boek van Marie C. van Zeggelen uit 1935. In deze deels geromantiseerde historische vertelling beschrijft zij de lotgevallen van het gezin van Jacob Boreel Jansz. (1711-1778). Jacob Boreel had de buitenplaats Beeckestijn in 1742 gekocht als buitenhuis en zomerverblijf. Zij brachten er echter ook een aantal winters door. Hij en zijn vrouw Agneta Margaretha Munter (1717-1761) woonden aan de Herengracht te Amsterdam, waar Boreel een hoge functie bekleedde bij de Amsterdamse vestiging van de Admiraliteit van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Een der hoofdpersonen in het boek van Marie van Zeggelen is de oudste dochter, Catharina (1737-1780), roepnaam Catootje. De liefde waaraan de titel refereert is die tussen deze Catootje en de huisleraar Claude de Salgas. Een jeugdliefde van Catootje, welke liefde pas een kans krijgt nadat zij in 1774 al vrij jong weduwe is geworden door het overlijden van haar echtgenoot Jan Bernt Bicker (1735-1774), een Amsterdams koopman.

De opvoering in 2005 was overigens een bewerkte herhaling van het openluchtspel zoals dit in 1952 op de buitenplaats Waterland voor de eerste maal werd opgevoerd. Destijds leefde Marie van Zeggelen nog. Zij bewerkte zelf, in het voorjaar van 1952, haar boek tot openluchtspel op verzoek van Frits baron van Tuyll van Serooskerken. Het was ook op Waterland dat zij begin jaren dertig van de 20e eeuw “Een liefde in Kennemerland” geschreven had, met medewerking van de toenmalige bewoner Jonkheer Jacob Willem Gustaaf Boreel van Hogelanden (1852-1937), de grootvader van baron Van Tuyll.

In het gezin van Jacob Boreel werd in 1738 een tweede kind geboren, weer een dochter. Zij kreeg de namen Anna Maria (1738-1781). De twee zusjes Boreel hielden hun leven lang een nauwe band.

Uit de genealogie van het geslacht Boreel¹ blijkt dat Anna Maria Boreel (1738-1781) is gestorven en begraven te Pymont, in het huidige Duitsland, destijds het vorstendom Waldeck en Pymont.

Mij intrigeerde de dood van Anna Maria Boreel te Pymont, op de betrekkelijk jeugdige leeftijd van 42 jaar. Bij toeval bemerkte ik dat de gemeente Heemstede gelieerd is met het stadje Pymont en door de vriendelijke medewerking van de heer H. van Leeuwen van de Gemeente Heemstede kwam ik in contact met mevrouw Chr. Tanneberger te Pymont en via deze ook met Dr. Alfter, museum-directeur van het Museum im Schloss Bad Pymont. Deze beiden bezorgden mij informatie² omtrent het overlijden en de begrafenis in 1781 te Pymont van Anna Maria, toen weduwe van François Fagel. Deze informatie is op zichzelf al boeiend genoeg voor publicatie. Maar daarnaast is er ook in de persoon en in het leven van Anna Maria Fagel-Boreel veel te vinden dat vermeldenswaard is. Vandaar dit artikel.

Uit het leven van Anna Maria Fagel geboren Boreel

Anna Maria Boreel werd op de 26e november van het jaar 1738 te Amsterdam geboren en op 28 november gedoopt in de Nieuwezijdskapel. In de kennissenkring werd haar naam Anne-Marie en in de familie was haar koosnaampje Mietsie. Na Catootje en Anne-Marie werden er in het gezin van Jacob Jansz. nog zeven kinderen geboren. Haar moeder bracht zo, tussen 1737 en 1757, 9 kinderen ter wereld. De laatste vier daarvan stierven reeds op zeer jeugdige leeftijd. Ook de zoon Jan, die in 1741 op Anne-Marie volgde, bereikte niet de volwassen leeftijd. Hij zou tijdens zijn verblijf in Brunswijk, waar hij een militaire opleiding volgde, in december 1757 aan “heete koorts” sterven, nog slechts 16 jaar oud.

Anne-Marie maakte dus reeds in haar jeugd in het gezin veel verdriet mee. De dood van haar broer Jan kwam in de tijd dat haar zus Catootje, de oudste in het gezin, zou gaan trouwen met de Amsterdamse koopman Jan Bernd Bicker (1735-1774), telg uit een koopmans- en regentengeslacht.

Dat huwelijk werd, in verband met dit overlijden, uitgesteld tot juni 1758. In 1759 werd de vader van Anne-Marie, Jacob Janszoon, in zijn functie van Advocaat-Fiscaal ter Admiraliteit van Amsterdam, door de Republiek voor onderhandelingen naar Engeland uitgezonden. De onderhandelingsdelegatie bestond voorts uit Jan van de Poll, lid van de Amsterdamse Admiraliteit en Gerard Meerman, Pensionaris van Rotterdam. Onderhandelingen, welke moeizaam en langdurig zouden worden. Ter toelichting hiervan is een korte historische uitwijding op zijn plaats. Stadhouders Willem IV (1711-1751), getrouwd met de Engelse koningsdochter Anna van Hannover, was in 1751 gestorven. Hun zoon, de latere stadhouder Willem V (1748-1806) was op dat moment pas 3 jaar oud. Zijn moeder Anna werd regentes. Nu was er in 1756 een Europese oorlog uitgebroken, waarbij Engeland en Pruisen stonden tegenover Oostenrijk, Frankrijk en Rusland. Onze Republiek was neutraal gebleven en onze kooplieden wilden aan Frankrijk blijven leveren. Onze koopvaardijvloot werd dientengevolge soms door de Engelsen gekaapt waarna de lading in beslag werd genomen. Toen in 1759 regentes Anna stierf, en de hertog van Brunswijk-Wolfenbüttel tot voogd werd aangesteld, besloten de Staten-Generaal het bevel over vloot en leger, traditioneel in handen van de stadhouder, voorlopig in eigen hand te houden. Het was nu de Staten-Generaal die de onderhandelingsdelegatie naar Londen stuurde om met de Engelsen te onderhandelen over de problemen op zee.

Ook voor Anne-Marie zou dit wat later een reis naar Engeland gaan inhouden. Het lot wilde namelijk dat het destijds jongste kind van Boreel, de 6-jarige Agnes, tijdens zijn verblijf in Engeland ziek werd en stierf. Jacob liet daarop zijn gezin, met uitzondering van de inmiddels getrouwde dochter Catootje, naar Engeland overkomen om samen het verlies te verwerken. Pas in het voorjaar van 1760 keerde men naar Holland terug.

Het jaar daarop vertrok het bijna voltallige gezin Boreel opnieuw naar Londen. De Engelse koning George II was gestorven, de nieuwe koning George III, de keurvorst van Hannover Georg Wilhelm Friedrich, zou ingehuldigd worden en Jacob Boreel werd als Ambassadeur Extraordinaris daarheen afgevaardigd. Zo vertrok ook Anne-Marie voor de tweede keer naar Engeland. Op deze manier zo feestelijk begonnen, zou deze reis voor het gezin tragisch eindigen. Mevrouw Boreel moest immers aan het eind van het jaar 1761 wegens hartklachten met spoed gaan rusthouden in de stad Bath, bekend van de Romeinse bronnen. Het mocht niet baten: op 8 december 1761 stierf zij daar. Anne-Marie was 23 jaar toen zij haar moeder verloor. De familie keerde verslagen naar de Republiek terug.

Via de vele vrienden en bekenden had Anne-Marie inmiddels kennis gemaakt met de man die in 1764 haar echtgenoot zou worden: François Fagel (1740-1773).³

François Fagel was een zoon van Hendrik Fagel (1706-1790) en Catharina Anna Sluysken (1714-1783). Hendrik Fagel was griffier bij de Staten-Generaal, een zeer belangrijke functie in het hart van het bestuur der Republiek. Zoon François had te Leiden rechten gestudeerd en was daar in 1759 gepromoveerd tot doctor in de rechten. Na zijn afstuderen had hij, samen met zijn gouverneur Frederik Salomon Tavel, zijn voormalige huisleraar, een zogenoemde Grand Tour gemaakt naar Frankrijk, Zwitserland en Italië. Na afloop hiervan werd François werkzaam op het kantoor van zijn vader, de griffier. In 1762 werd hij aangesteld tot adjunct-griffier en in 1766 tot mede-griffier.

Over het begin van de relatie tussen François en Anne-Marie is nog iets aardigs te vermelden, ontleend aan een brief die de secretaris van Jhr. J.W.G. Boreel, de heer H. van Malsen, in 1935 schreef aan de tuinarchitect Springer, welke ook geïnteresseerd was in de historie van Waterland en Beeckestijn. Van Malsen, die het Boreelarchief intensief bestudeerde, schrijft:

Deze François heeft zijn vrouw in Londen leren kennen toen haar vader daar als ambassadeur met zijn gezin vertoefde. De oude griffier Fagel had den gezant gevraagd om zijn zoon François –die naar de kroningsfeesten van George III kwam kijken– onder zijn hoede te nemen: behalve naar den nieuw gekroonden vorst heeft François Fagel toen heel erg naar Annemietje gekeken, met het bekende gevolg.

Via de Fagels heeft Beeckestijn een “Haegsch” luchtje gekregen en daar had Annemietjes oudere zuster Catharina (geb. met Bicker) maar weinig mee op. Enfin! Een en ander geeft nogal aanleiding tot gedachtenwisselingen in brieven, waaruit onmiskenbaar een soort van tegenstelling tussen Amsterdam en Den Haag valt op te merken.

Die tegenstelling tussen Amsterdam –koopliedenstad– en Den Haag –residentie van de Oranje’s en de Staten-Generaal– bestond natuurlijk al veel langer. Zou de oude Fagel misschien ook een politieke bijbedoeling hebben gehad met zijn verzoek aan Jacob Jansz.?

Schilderij van Anne-Marie.
Foto Instituut Collectie Nederland.

Schilderij van François Fagel.
Foto Instituut Collectie Nederland.

Tot de vele vrienden en bekenden van de familie Boreel behoorde ook Isabella Agneta Elisabeth van Tuyll van Serooskerken, beter bekend als Belle van Zuylen (1740-1805).

Belle logeerde wel bij de Boreels en leerde zo ook Anne-Marie kennen evenals haar broer Willem (1744-1796). Deze, bevriend met een broer van Belle, zag wel wat in Belle en overwoog, na zijn studietijd te Leiden, zelfs op een bepaald moment zich als haar huwelijkskandidaat te presenteren. Wij weten dit uit een brief die aangehaald wordt in de biografie over Belle van Zuylen van de hand van het echtpaar Dubois.⁴ De bedoelde brief werd geschreven door Willem's oudste zuster Catharina (Catootje), die haar broer zo'n stap ontraadde, schrijvende:⁵ *“Neem het mij niet kwalijk, maar voor duizend redenen zou ik eerder de voorkeur geven aan Mlle Trip dan aan Belle van Zuylen. Voor een huwelijk is het nodig dat de man een groot overwicht heeft op zijn vrouw, anders loopt het niet goed tussen hen. Ik kan je verzekeren dat ze heel wat mooier is dan Mlle Trip, maar deze laatste zal als Amsterdamse vrouw zachter en geschikter zijn dan de andere; iedere plek heeft zijn gewoonten en je zal je toch hier moeten vestigen”*. Willem zou later inderdaad met Maria Trip trouwen. Zo zal Catootje, als oudste, na het overlijden van de moeder, wellicht ook Anne-Marie, haar jongere levenslustige zus, raad en advies hebben gegeven bij de keuze van haar partner. Op 15 april 1764 trouwden Anne-Marie Boreel en François Fagel te Velsen. Zij gingen wonen te Den Haag, aan het Petit Voorhout, later Korte Voorhout geheten. Gelukkig wisten zij toen nog niet dat hun huwelijk reeds na negen jaar door de dood van François ten einde zou komen.

Het gezin Fagel-Boreel in Den Haag

Hun eerste kind, Hendrik, werd in 1765 geboren. Er zouden nog 6 kinderen volgen. Twee daarvan zouden eens met een Velsense Boreel trouwen. De zonen, vijf in getal, zouden allen een belangrijke functie in de Republiek gaan vervullen. Maar noch François, noch Anne-Marie zouden dat nog meemaken. Mede door de functie van Hendrik Fagel als griffier kreeg het jonge gezin van François en zijn vrouw een band met het stadhoudelijk paar Willem V (1748-1806) en Wilhelmina van Pruisen (1751-1820). Anne-Marie Fagel kreeg een functie als hofdame van Wilhelmina. Waarschijnlijk mocht zij zich ook wel als een vriendin van deze beschouwen. En de kinderen die in beide gezinnen geboren werden (Willem V en Wilhelmina trouwden in 1767) ontlieden elkaar weinig in leeftijd en leerden elkaar ook goed kennen.

De familie Fagel-Boreel behoorde in Den Haag tot de voorname kringen. De Fagels waren destijds, behalve met de Boreels, onder andere verwant met de Van Tuyll van Serooskerkens. De Haagse filosoof Frans Hemsterhuis (1721-1790; wel onze meest beroemde filosoof na Erasmus, Hugo de Groot en Spinoza genoemd⁶) was een vriend van François Fagel en schreef in 1773 zelfs een *“Description Philosophique du Caractere de feu Mr. Fagel”*. Vermoedelijk behoorde vanuit deze vriendschap ook prinses von Gallitzin –vrouw van de Russische gezant, met grote interesse in de filosofie en daardoor een goede bekende van Hemsterhuis– tot de kennissenkring van de Fagels. Hemsterhuis zou na het overlijden van Anne-Marie nog een rol spelen bij het ontwerp van het grafmonument.

Het geslacht Fagel, van oorsprong Vlaams, was bekend om hun doorgaans hoge intelligentie, met een grote interesse in godsdienstige en politieke wetenschappen. Veel van de mannelijke Fagels studeerden rechten of werden officier. En velen van hen dienden de Republiek in hoge functies.

Zo leidde het echtpaar Fagel, geplaatst in een belangrijke positie, welgesteld, een “rijk” gezin, een gelukkig en voorspoedig leven. Tot het jaar 1773. In dat jaar kwam François Fagel na een ziekbed te overlijden. Zijn vrouw was op dat moment in verwachting van hun 7e kind. De oudste, Hendrik, was nog pas 8 jaar oud. Haar laatste, Willem Hendrik Jacob, zou enkele maanden na de dood van haar man geboren worden in januari 1774.

De jaren die hierop volgden zullen voor Anne-Marie zwaar geweest zijn. Zelfs moest ze, in 1774, nog het sterven meemaken van haar zwager Jan Bernd Bicker, de man van haar zuster Catootje, 41 jaar oud slechts. En op 4 april 1778 stierf ook haar vader, Jacob Jansz. Vreugdevol was weer wel, aan het eind van datzelfde jaar, het tweede huwelijk van haar zus met de man die haar jeugdliefde was, de voormalige gouverneur van de Boreels, Claude de Salgas (1728-1813), telg uit een oud adellijk Frans geslacht en voluit geheten Claude de Salgas, Sieur Pelet de Narbonne. Een familie die wegens godsdienstvervolgingen uit Frankrijk naar Zwitserland gevlucht was en daar sindsdien woonde te Bursins en Rolle. Maar helaas, ook dit huwelijk zou niet lang duren. Op 8 april 1780 stierf Catootje te Geneve. De doodsoorzaak was een blindedarmontsteking.⁷

De dood van Anne-Marie

In de zomer van 1781 gaat Anne-Marie, sinds bijna 7 jaar weduwe, een bronwaterkuur doen in Bad Pymont, gelegen in het vorstendom van Waldeck en Pymont. Zij zal daar wel vaker geweest zijn, want de familie Fagel is bekend bij vorst Friedrich. Zij arriveert er de 30e juni en als belangrijke gast neemt zij haar intrek in het bij het badhuis behorende gastenverblijf van vorst Friedrich. Dit verblijf was overigens twee jaren tevoren gebouwd en werd gefinancierd door de Oost-Indische Compagnie. Mevrouw Fagel behoorde hiermee wel tot de belangrijke gasten, maar weer niet tot de weinige uitverkorenen die in het slot van de vorst werden ondergebracht. In het register van "Brunnengäste und Fremden" staat zij, onder *juni 1781 nummer 163*, ingeschreven als "Frau von Fagell, aus den Haag". Zij bevond zich toch in voornaam gezelschap. Onder nummer 164 staat vermeld Herr Oberconsistorialrat Spalding, mit Frau Gemahlin. En onder nummer 167: Frau Majorin von Trotha und Fräulein Tochter. En zo gaat het door.

Bad Pymont was bekend wegens het geneeskrachtige bronwater, onder andere rijk aan koolzuur, mineralen en ook ijzer. Behalve gezond was een verblijf daar, in de fraaie, heuvelachtige en bosrijke omgeving, ook aangenaam en ontspannend. De kuur hield in dat men elke dag dat deze kuur duurde, een glas bronwater meer dronk.⁸ Door de "Haupt-Allee" van het stadje flaneerden dan de kuurgasten, een glas bronwater in de hand. Terzijde van de Allee bevond zich een groot aantal toilethokjes, *secretä* genaamd, waarvan de kuurgasten er ieder een toegewezen kregen, met bijbehorende sleutel. Bij het drinken van zoveel glazen water was dat geen overbodige luxe!

Zo was het ook op de vijftiende juli 1781. Op die fatale dag echter stierf Anna Maria Fagel-Boreel geheel onverwacht tijdens haar kuur en zelfs in het badhuis. Grote opschudding en verslagenheid volgden bij een ieder. Niet slechts immers kon hierdoor aan naam en faam van de kuur afbreuk worden gedaan, maar daarbij kwam nog dat mevrouw Fagel en haar familie dus bekenden waren van Friedrich, vorst van Waldeck en Pymont.

Er speelden zaken die het gebeuren uitermate pijnlijk maakten voor de vorst. De familie Fagel was zeer bekend in onze Republiek der Verenigde Nederlanden. De schoonvader van Anna Maria bekleedde in de Republiek een hoge positie. Tragisch was ook de omstandigheid dat acht jaar tevoren de echtgenoot van de overledene, vader van hun zeven kinderen, overleden was, nog slechts 33 jaar oud. Hij was voorbestemd geweest zijn vader op te volgen als griffier. De oudste van de kinderen was thans 16 jaar, de jongste, geboren kort na de dood van zijn vader, was 7 jaar. En er speelden er voor vorst Friedrich, behalve zijn relatie met de families Fagel en Boreel, nog andere omstandigheden. Zo was de vorst als luitenant-generaal in dienst van het leger van onze Republiek, waarvan overigens ook Waldeckse eenheden deel uitmaakten. Daarbij kwam dan tenslotte nog dat vorst Friedrich juist in die periode bezig was met een poging om het aandeel in het kuuroord over te nemen van financiers uit de Republiek. Een samenloop dus van de meest ongelukkigste omstandigheden.

Er was, ten aanzien van de plotselinge dood, nog een ander gegeven van belang. De overledene had diezelfde dag een mandje wilde aardbeien genuttigd, gekocht van kinderen die deze vruchtjes verzamelden in de bossen rond het stadje en deze dan te koop aanboden aan voorbijgangers. Mede gezien dit feit werd er een lijkschouwing verricht, waarbij echter geen bijzonderheden werden vastgesteld. Hiermee kon de bronwaterkuur door de doktoren worden vrij gepleit. Wel verbonden deze er voor de zekerheid het advies aan om tijdens de kuur geen aardbeien te gebruiken. Een advies dat tientallen jaren gehandhaafd bleef!

Voor vorst Friedrich was dit sterfgeval dus uitermate pijnlijk. Mevrouw Fagel werd te Pymont begraven, maar niet op het gewone kerkhof. Neen, de vorst stelde een plek beschikbaar op het vorstelijk domein nabij het kerkhof. Er werd een grafmonument geplaatst bestaande uit een marmeren kubus met daarin een gedenkplaat voorzien van een in het Latijn gestelde inscriptie, welke in vertaling als volgt luidt: "*Voor Anna Maria Boreel, echtgenote van François Fagel, Griffier der Staten-Generaal, die op 15 juli 1781 in haar 43e levensjaar bij de bronnen van Pymont door een zeer bittere dood plotseling weggerukt werd, is in diepe droefheid deze steen geplaatst door haar achtergebleven 5 zonen en 2 dochters, welke reeds als kinderen hun vader verloren hadden*".

De Hauptallee in Bad Pymont, met zicht op de "Brunnenplatz", omstreeks 1861.

Vorst Friedrich wilde voorts een tempel plaatsen over het grafmonument. Over het ontwerp hiervoor werd gedurende 5 jaar een briefwisseling gevoerd tussen Anna Maria's schoonvader Hendrik Fagel en vorst Friedrich. Van de zijde van Fagel werd hieraan deelgenomen door Frans Hemsterhuis (1721-1790), de Haagse filosoof en bekende van de familie. Uiteindelijk werd er een rond tempelgebouwtje opgericht dat nog steeds aanwezig is in het park van het kuuroord. Het kreeg geleidelijk de naam van "de aardbeientempel".

De aardbeientempel in 2008.
Foto Ton van Oosterom.

Over de kinderen Fagel

Hoe verging het de kinderen van François Fagel en Anne-Marie Fagel-Boreel?

Zij groeiden, wees geworden, op in het huis van de grootouders Fagel, onder leiding van een gouverneur. De oudste zoon Hendrik (1765-1838) studeerde te Leiden rechten en verbleef tevens met zijn broer Jacob enige tijd voor studie in Göttingen. Zijn dissertatie verscheen in 1759. Na het overlijden in 1790 van zijn grootvader de griffier, werd Hendrik in diens plaats tot griffier benoemd. Hij werd daarmee de vijfde Fagel die het tot deze belangrijke functie bracht. Het was deze griffier Hendrik Fagel "de Jonge" die in 1795, met zijn gezin, zijn bedienden en enkele broers, waartoe in ieder geval de jongste, Willem Hendrik Jacob behoorde, naar Engeland uitweek, samen met stadhou-

der Willem V en diens gezin, juist voordat de Patriotten en de Fransen in de Republiek de macht overnamen. Hendrik Fagel werd daarna door de nieuwe machthebbers van de tot Bataafse Republiek omgedoopte Republiek der Verenigde Nederlanden, ontslagen uit zijn functie van griffier. Later, in 1813, zou hij door koning Willem I der Nederlanden benoemd worden tot Ambassadeur in Engeland. In 1790 was hij in het huwelijk getreden met Agneta Margaretha Catharina Boreel (1771-1824), een dochter van zijn oom Willem Boreel op Beeckestijn, broer van Hendrik's moeder. Als slot van zijn bijzonder fraaie loopbaan werd hij in 1838 nog tot Minister van Staat benoemd. Zijn echtgenote was Grootmeesteres van Anna Paulowna, Prinses van Oranje. →

De aardbeientempel

Het grafmonument zelf heeft de tand des tijds niet onbeschadigd doorstaan. In april 1808 berichtte een plaatselijk blad, de *Pyrmonter Blätter zum Nutzen und Vergnügen*, over diefstal van marmer van het monument. Het tempeltje zelf bleef staan, hoewel geleidelijk verwaarloosd. Toen echter in 1870 de Dienst Domeinen een plan tot afbraak ervan openbaar maakte, kwam daartegen verzet vanuit de Pymontse burgerij. Het tempeltje was inmiddels zo'n karakteristiek element in het park geworden dat men het niet wilde missen. In 1881, 100 jaar na dato dus, volgde er een grondige opknappbeurt. Weer zo'n 100 jaar later, in 1985, werd bij een verbouwing van het slot de oorspronkelijke gedenkplaat weer teruggevonden, welke daar sindsdien te zien is. Anno 2008 staat de tempel er nog steeds. De benaming ervan, "de aardbeientempel", houdt de herinnering levend aan het tragisch overlijden in 1781 van Anna Maria Fagel-Boreel.

Helaas valt thans uit niets meer op te maken dat haar graf zich nog steeds onder dit tempeltje moet bevinden. En ook de burgerij van het –overigens zeer aangename– stadje Pymont blijkt hiermee merendeels onbekend. Het tempeltje is fraai gesitueerd in het door Michael ontworpen Kur Park, thans een enkele tientallen hectaren groot stadspark, dat dit jaar werd uitgeroepen tot het mooiste park van Duitsland en het op vier na mooiste van Europa. Een bijzonderheid in de tuinarchitectuur van dit park is de vermenging van barokelementen met die van de landschappelijke tuinaanleg. En op de bekendmaking van deze uitverkiezing is, als zinnebeeld van het park, ook weer de aardbeientempel afgebeeld.

De aardbeientempel in 2007.
Foto Carla Oldenburger.

Noten

1. J.M.J. Buurman-Boreel, *Genealogie van de geslachten Boreel/ Boreel van Hogelanden* Z.p. Z.j.
2. Titus Malms, *Der Fürstenhof*, Z.p Z.j. p.17-19.
Margarete Tinnappel-Beck, *Frauen in Pymont*, Z.p. Z.j. p. 77.
Register van de Brunnenmeister 1781. uit: Walter Fink: *Dokumente zur Geschichte des Erdbeertempels auf dem heiligen Anger in Bad Pymont*. Z.p.Z.j.
3. D.F. Lunsingh Scheurleer, N. H. Japikse, *Fagel, Een Nederlands Regentengeslacht 1585-1929*, Tentoonstellingscatalogus Den Haag/ Amsterdam 1962.
4. P.H. Dubois en S. Dubois, *Zonder Vaandel, Belle van Zuylen, een biografie*. Amsterdam 1993.
5. Aangehaald door Dubois en Dubois uit Mitie van Tuyll van Serooskerken, *Belle van Zuylen en haar familiekring*, KB Den Haag, ms. 134 A 18.
6. Arnold Heumakers, *Prinses, ik schrijf 'uw' dialogen*, NRC 11.1. 2008, boekrecensie.
7. Persoonlijke mededeling mevr. J.M. J. Buurman-Boreel.
8. Persoonlijke mededeling mevr. Christine Tanneberger

De broers Fagel zouden door koning Willem I in 1815 in de adelstand worden verheven, met de titel baron. Hendrik's broer Jacob Fagel (1766-1835), werd in 1793 benoemd tot gezant in Denemarken. Het was deze Jacob Fagel die, samen met Hendrik de Perponcher, in november 1813 naar Engeland reisde om de prins van Oranje te verzoeken naar ons land terug te keren. In 1814 werd Jacob Fagel benoemd tot Lid van de Raad van State.

Ook Jacob Fagel trouwde een Velsense Boreel. In 1815 huwde hij met zijn veel jongere achternicht Jacoba Margaretha Maria Boreel (1794-1858), dochter van zijn neef Jacob Boreel van Waterland (1768-1821).

François Willem Fagel (1768-1856) werd kapitein ter zee. Hij bleef ongehuwd.

Robert Fagel (1771-1856) werd militair. In 1786 werd hij door stadhouder Willem V aangesteld tot vaandrig bij de Lijfcompag-

nie van het Regiment Oranje-Gelderland. Hij eindigde zijn militaire loopbaan als generaal der infanterie. In 1814 werd Robert Fagel aangesteld tot Gezant in Frankrijk. In 1841 werd Robert baron Fagel door de koning van Frankrijk benoemd tot Grootofficier van de Orde van het Legioen van Eer. Ook hij bleef ongehuwd.

Van de jongste der broers, Willem Hendrik Jacob (1774-?) zijn mij geen nadere gegevens bekend. De adellijke tak van het geslacht Fagel is sinds 1929 uitgestorven.

Ook van de oudste van de beide dochters, Agneta, is mij verder niets met zekerheid bekend. Over de jongste dochter, Catharina Anna (1772-1825), weten wij meer. Zij trouwde in 1803 te Velsen met haar neef Willem François Boreel (1775-1851), van Beeckestijn, die generaal der cavalerie werd en naamgever van het regiment Huzaren van Boreel. Catharina Anna stierf te Brussel in 1825.